

*Тополя Р. В.,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В СФЕРІ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Анотація. У статті доведено, що в умовах багатоманітності наукового життя дефініції зазначеної категорії (адміністративно-правових відносин) учені формують дещо по-різному. В сучасній літературі з юриспруденції існує стала точка зору щодо структури адміністративно-правових відносин, що складаються із суб'єктів, об'єктів, змісту юридичних відносин та юридичних фактів, і адміністративно-правові відносини в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів не є виключенням з цього переліку.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, дослідження транспортних засобів, експерт, об'єкт, суб'єкт, відносини, публічна адміністрація.

Постановка проблеми. Початковою основою всієї галузі адміністративного права є адміністративно-правові відносини. Саме цей юридичний феномен є досить важливим і в сфері адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, так як автомобільний парк країни постійно зростає і складає понад 15 млн. одиниць [1, с. 1]. Тому кількість адміністративних правопорушень, пов'язаних з транспортними засобами, збільшується. Усе це вимагає удосконалення і розвитку адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів з метою забезпечення прав і законних інтересів власників транспортних засобів та інших учасників дорожнього руху.

Стан дослідження. Проблему адміністративно-правових відносин в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів досліджували в своїх працях багато вчених у галузі адміністративного права, кримінального процесу та криміналістики. Теоретичним підґрунтям обраної тематики стали праці вітчизняних та іноземних вчених і практиків експертів: В. Б. Аверянова, Т. В. Авер'янової, І. А. Алієва, Л. Ю. Ароцька, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, А. І. Вінберга, Г. Л. Грановського, Ф. М. Джавадова, О. В. Жгенгі, А. В. Іщенко, Т. О. Коломєць, В. О. Коновалової, В. К. Лисиченка, Н. П. Майліс, Н. Т. Малаховської, Г. В. Прохорова-Лукіна, О. О. Олійника, О. Р. Росінської, О. І. Рощина, М. В. Салтєвського, І. М. Сорокотягіна, Д. О. Сорокотягіної, О. М. Фількової, В. Ю. Шепітька, В. М. Шерстюка, М. М. Шульги, М. Г. Щербаковського та багатьох інших. Однак в сучасній науковій літературі системне дослідження адміністративно-правових відносин в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів відсутнє.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства та думок на цю проблематику вчених визначити поняття адміністративно-правових відносин в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів та дослідити їх структуру.

Виклад основного матеріалу. У літературі з юриспруденції проблемі визначення адміністративно-правових відносин

приділяли свою увагу досить багато вчених, кожний з них має свою думку на цей юридичний феномен, виділяє певні особливості, які вважає вагомими. В ході нашого дослідження досить доречно проаналізувати деякі з них.

Наприклад, В. К. Шкарупа, Т. О. Коломєць вважають, що адміністративне право покликане врегульовувати відносини у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі державного та самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [2, с. 15].

В. В. Галуцько, А. А. Іваничук, С. О. Короед у своїх працях доречно зазначають, що адміністративно-правові відносини у широкому розумінні – це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, що виникає на підставі адміністративно-правових норм з метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки [3, с. 75].

Отже, ми можемо зробити такий підсумок: природним є те, що в умовах багатоманітності наукового життя дефініції зазначеної категорії (адміністративно-правових відносин) учені формують дещо по-різному.

В сучасній літературі з юриспруденції існує стала точка зору щодо структури адміністративно-правових відносин, що складаються із суб'єктів, об'єктів, змісту юридичних відносин та юридичних фактів. У даній науковій праці ми проаналізуємо ці елементи стосовно експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів у адміністративно-правовому аспекті.

У своїх працях Т. О. Коломєць, Ю. В. Пирожкова, Н. О. Армаш під об'єктом адміністративно-правових відносин розуміють те, на що спрямовано інтереси суб'єктів, з приводу чого останні вступають в адміністративно-правові відносини. Між елементами адміністративно-правових відносин існує нерозривний зв'язок. Об'єктами адміністративно-правових відносин можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів та об'єктів публічного управління, пов'язані з цими благами [4, с. 234].

Схожої точки зору дотримуються й інші вчені, що об'єктом адміністративно-правових відносин є те матеріальне або нематеріальне благо, на використання чи охорону якого спрямовано суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників адміністративно-правових відносин. Це блага матеріальні або нематеріальні, а також певні дії, заради яких суб'єкти вступають в адміністративно-правові відносини. Об'єктом адміністративно-правових відносин може бути все, що здатне служити здійсненню публічних інтересів. У цій ролі можуть бути права людини і громадянина, право власності й послуги інших осіб [5].

На думку Л. Л. Попова, об'єктом адміністративно-правових відносин є воля, свідомість і опосередкована ними поведінка

(дії) тих, ким управляють у сфері реалізації виконавчої влади, іноді в якості об'єкта адміністративно-правових відносин називають будь-який матеріальний предмет (наприклад знаряддя правопорушення), забуваючи при цьому, що адміністративно-правовому регулюванню підлягає не річ, а дія людини по відношенню до цієї речі [6, с. 82-83].

Слушна думка М. А. Федосєєва про те, що залежно від особливостей об'єктів можна виокремити такі основні етапи комплексного дослідження транспортних засобів: загальний огляд транспортного засобу; дослідження ідентифікаційних номерів та інших маркувальних позначень; дослідження дублюючих кодівих табличок; дослідження номерної панелі (номерного майданчика) та прилеглої до неї території; дослідження лакофарбового покриття; дослідження номерів двигуна та інших агрегатів, зазначених у документі про призначення експертизи (залучення експерта); дослідження електронних блоків управління та інших носіїв даних. Враховуючи, що будь-яке експертне дослідження є складним багатоетапним процесом, техніко-криміналістична експертиза документів, що супроводжують автотransпортний засіб, також проходить низку ключових стадій, спрямованих на встановлення відповідності інформації, що міститься у документах, даним, отриманим у результаті дослідження транспортного засобу; встановлення відповідності бланків чинним стандартам і вимогам; встановлення наявності відповідних реквізитів і ступенів захисту бланків документів; перевірку відбитку печатки та підпису уповноваженої особи тощо [7, с. 137].

Об'єктом адміністративно-правового регулювання досліджень транспортних засобів є право водіїв та інших учасників дорожнього руху на проведення законної, незалежної, об'єктивної і повної судової експертизи транспортних засобів та реєстраційних документів, що їх супроводжують, на основі спеціальних знань стосовно транспортних засобів та реєстраційних документів, що їх супроводжують, а також організаційно-правову діяльність публічної адміністрації стосовно забезпечення діяльності експертів та експертних установ, що здійснюють дослідження транспортних засобів та реєстраційних документів, що їх супроводжують.

Суб'єкти правовідносин – це учасники адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки й наділені специфічними юридичними властивостями [3, с. 68]. Суб'єкти адміністративно-правових відносин вступають в них з метою задоволення своїх інтересів і потреб, які опосередковують об'єкти адміністративно-правових відносин. Виникнення у суб'єктів взаємних прав і обов'язків можливе лише на підставі настання певних юридичних умов – юридичних фактів, закріплених у гіпотезах адміністративно-правових норм.

Суб'єкти завжди вступають у правові відносини заради задоволення різних матеріальних, економічних, культурних, політичних або інших інтересів і потреб. Для досягнення цієї мети суб'єкти адміністративно-правових відносин здійснюють певні дії, спрямовані на досягнення корисного для них результату. Цей результат і є об'єктом адміністративно-правових відносин [5].

Згідно із Законом України від 25 лютого 1994 № 4038-ХІІ «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду [8]. Іншими словами, провідним суб'єктом адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності є експерт, а провідним інститутом у цій сфері є дослідження, яке здійснюється таким експертом.

Основним завданням працівників Експертної служби МВС України при дослідженні транспортних засобів та реєстраційних документів є виявлення, запобігання і припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконними заволодіннями транспортних засобів, знищенням, підробкою, заміною ідентифікаційних номерів вузлів та агрегатів або заміною без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортних засобів та частковим чи повним підробленням бланка документа та його змісту шляхом застосування спеціальних знань. При цьому працівники Експертної служби МВС України зобов'язані вести щоденний облік досліджених транспортних засобів, дані про які заносяться до спеціального журналу, який ведеться в електронному вигляді та щомісяця роздруковується [9].

Висновки. Усе викладене дає можливість сформулювати наступні висновки:

- природним є те, що в умовах багатоманітності наукового життя дефініції зазначеної категорії (адміністративно-правових відносин) учені формують дещо по-різному;
- в сучасній літературі з юриспруденції існує стала точка зору щодо структури адміністративно-правових відносин, що складаються із суб'єктів, об'єктів, змісту юридичних відносин та юридичних фактів і адміністративно-правові відносини в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів не є виключенням з цього переліку;
- адміністративно-правові відносини в сфері експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів як складовий елемент механізму адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів виступають формою соціальної взаємодії органів державного управління та об'єктів, що виникає на підставі реалізації адміністративно-правових норм та має на меті забезпечення реалізації захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних, юридичних осіб публічного інтересу держави і суспільства в цілому.

Література:

1. Бриндіков Ю. Л. Розвиток професійної готовності водіїв автотранспорту до дій в екстремальних ситуаціях: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.09 / Ю. Л. Бриндіков. – Хмельницький, 2009. – 20 с.
2. Адміністративне право України: [навчальний посібник] / В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць, Г. А. Гулевська та ін.; за ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. – К.: Істина, 2007. – 216 с.
3. Адміністративне право України: [підручник] / В. В. Галушко, В. І. Олєфір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванишук, С. О. Короед. – Херсон: ХМД, 2013. – Т.1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 393 с.
4. Адміністративне право України: [підручник] / Т. О. Коломоєць, Ю. В. Пиріжкова, Н. О. Армаш та ін.; за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К.: Істина, 2010. – 362 с.
5. Адміністративно-правові відносини: [Електронний ресурс] // LAW-PROPERTY. – 2013. – Режим доступу: <http://www.law-property.in.ua/articles/featured-articles/435-2014-12-17-08-00-52.html> - Назва з екрану.
6. Попов Л. Л. Адміністративное право: [учебник] / Ю. М. Козлов, Д. М. Овсянко, Л. Л. Попов. – М.: Юрист, 2002. – 697 с.
7. Федосєєв М. А. Проведення комплексного дослідження транспортних засобів і документів, що їх супроводжують, під час розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням автотранспорту через митний кордон України / М. А. Федосєєв // Криміналістичний вісник. – 2013. – № 1 (19). – С. 133-138.
8. Закон України від 25 лютого 1994 № 4038-ХІІ «Про судову експертизу»: за станом на 1 серпня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.
9. Інструкція про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України: затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 31.05.2013 № 537. – К.: МВС України, 2013. – 6 с.

Тополя Р. В. Административно-правовые отношения в сфере экспертно-криминалистических исследований транспортных средств

Аннотация. В статье доказано, что в условиях многообразия научной жизни, дефиниции указанной категории (административно-правовых отношений) ученые формируют несколько по-разному. В современной литературе по юриспруденции существует постоянная точка зрения относительно структуры административно-правовых отношений, состоящих из субъектов, объектов, содержания юридических отношений и юридических фактов и административно-правовые отношения в сфере экспертно-криминалистических исследований транспортных средств не является исключением из этого.

Ключевые слова: административно-правовое регулировании, исследования транспортных средств, эксперт; объект, субъект, отношения, публичная администрация.

Topolia R. Administrative and legal relations in the field of forensic examination of vehicles

Summary. It is proved that in a diverse scientific life, researchers define this category (administrative relations) in several different ways. In the modern literature on jurisprudence there is a constant point of view on the structure of administrative relations, consisting of subjects, objects, content, corporate relations and legal facts. Administrative and legal relations in the field of forensic examination of vehicles are no exception to this list.

Key words: administrative and legal regulation, examination of vehicles, expert, object, subject, relationship, public administration.